

Storskarv *Phalacrocorax carbo* ny hekkefugl i Østfold

ÅGE STEN FREDRIKSEN & PER-ARNE JOHANSEN

Fredriksen, Å.S. & Johansen, P.-A. 1999. Storskarv *Phalacrocorax carbo* ny hekkefugl i Østfold. *Natur i Østfold* 18(1): 21-24.

Storskarv av underarten *sinensis* har de senere årene hatt en eksplosjonsartet bestandsutvikling i Sverige og Danmark. I 1997 ble storskarv funnet hekkende i Øra naturreservat, Fredrikstad kommune med 15 par. I 1998 hadde kolonien øket til hele 122 par.

Åge Sten Fredriksen, Filerveien 1, 1672 Kråkerøy.

Per-Arne Johansen, Buskogen 2, 1675 Kråkerøy. E-post: pe-johan@online.no

Storskarv

Storskarven i den Vestpalearktiske region deles gjerne i fire underarter hvorav to er aktuelle for vårt område. Disse to underartene er vanskelig (umulig ?), å skille i felt. Underarten *sinensis* kalt "mellomskarv", skal normalt ha mer hvitt på hals, nakke og hode i hekkedrakt enn *carbo*. Blant skarvene som hekker i Øra, er det mange typiske "mellomskarver".

Hekkeområdene for mellomskarv strekker seg fra Sør-Skandinavia til øst i Middelhavet og Kaspiahavet. Underarten hekker hovedsakelig i busker og trær, men kan også hekke på bakken. Underarten *carbo* hekker på holmer og i fuglefjell ved Nordatlantens kyster. I Norge primært fra Trøndelagskysten og nordover.

Fra å opptre sporadisk i Øraområdet med noen få individer hvert år fram til sist på åttitallet, har den på nittitallet blitt stadig mer tallrik. En telling den 12.08.96 ga 600+ individer som overnattet i området. Storskarv er i de senere år hyppigere blitt observert lenger opp i Glomma-vassdraget og i en del tiliggende områder.

1997

Under den årlige sjøfugltellingen for Miljøvern-avdelingen hos Fylkesmannen i Østfold, ble det den 1. mai 1997 funnet seks reir av storskarv på holmen Navnløs i Øra Naturreservat, en flat og nærmest vegetasjonsfri holme på ca. 600 kvm.

Vi ble vel ikke direkte overrasket, da vi tidligere samme år hadde sett voksne fugler i hekkedrakt med reirmateriale. Fra midt på nittitallet har vi ventet på det første hekkefunnet på Øra.

Reirene lå rett på fjellet og var bygd av kvist. Ingen inneholdt egg da de ble funnet. På holmen

Storskarvunger i hekkolonien på holmen Navnløs i Øra naturreservat i Fredrikstad den 18. juni 1998. Foto: Åge Sten Fredriksen

var det i tillegg til skarvereirene 14 reir av gråmåke, et av ærfugl og et plyndret grågåsreir.

Ved et besøk på lokaliteten den 16. mai, var antall reir 15. Tre av disse var ganske dårlige, lite kvist og løst bygd. Muligens var det yngre fugler som hadde laget disse?

Det var egg i 11 av reirene, fra ett til fem egg med et snitt på tre. Den 29. juni var vi tilbake for å ringmerke eventuelle skarveunger. Tillatelse var innhentet fra NINA og miljøvernnavdelingen hos fylkesmannen i Østfold. Vi var ganske spente på hvordan hekkingen hadde forløpt, da vi ikke hadde noen erfaring med arten i så måte.

Etter en rask opptelling i reirene kom vi til 30 unger. I to av reirene var det en nyklekket unge i tillegg til to egg. I andre reir var alderen på de eldste ungene ca. fire uker, så eggleggingen har foregått over et lengre tidsrom. Kun to døde unger ble funnet, og det var tydelig at hekkingen

hadde vært vellykket. 21 unger fikk dette året ring, og siste merking ble utført midt i juni.

1998

På eksakt samme dato som året før, var tiden inne for hekkeregistrering av storskarv på Øra. 1. mai 1998 gikk vi i land på Navnløs, og det var helt tydelig at kolonien hadde ekspandert, vi registrerte 60 reir, 40 med egg.

Eggleggingen var ca. 10 dager tidligere ute enn forrige år, noe som tyder på konkurransen om reirplassene, slik at fuglene har etablerte seg tidligere. Et bevis på at konkurransen om reirplassene hadde øket, så vi på en av nabolhmene til Navnløs.

Holmen Grønnskjær er på ca. to mål, og har i tillegg til osp noen få furutrær og bjørk. Det var i disse trærne den nye kolonien var etablert. Det ble talt opp 36 reir. Ni av reirene lå i furu, tre i bjørk og de resterende i osp. Ved en kontroll noe

Åge Sten Fredriksen med storskarvunge på Navnløs, Øra, 29. mai 1997. Foto: Per-Arne Johansen

senere hadde kolonien på Navnløs øket til 74 reir, og på Grønnskjær til 48.

Hekkesuksessen til storskarv i Øraområdet dette året var like god som 97- sesongen, både på bakken og nå også i trærne. Nesten ingen ungedød, og det så heller ikke ut til at skarvene hadde vært utsatt for forstyrrelser. Ungene var flotte og velfødde. Dette indikerer at næringstilgangen i området er god, og at fuglene får være i fred for mennesker og predatorer som kråke, måker og mink. Det ble ringmerket totalt 82 unger i begge koloniene i 1998.

Diskusjon

Når det gjelder problematikken rundt underartstilhørigheten til ”Øraskarven ” så håper vi at dette kan bli fastslått i nærmeste framtid ved hjelp av en sikker metode. Men alt taler for at det er underarten *sinensis* som er aktuell. Argumenter som taler for dette er: Mye hvitt på

hals, nakke og hode, hekker i trær og i et brakkvannsdelta og en kraftig ekspansjon av *Sinensis* i Sverige.

Et annet langt mer problemfylt diskusjonsemne er konkurransen om fisk mellom næringslivsinteresser og fugl, noe som har skapt store konflikter i våre naboland. Dette kan også bli en konflikt i Østfold hvis ekspansjonen fortsetter i samme tempo. Hvilke fiskeslag som er hovedføden i Øraområdet er foreløpig dårlig dokumentert, og hvilken innvirkning den har på den kommersielle fangsten er ikke kjent. Undersøkelser rundt dette bør snart iverksettes, slik at dokumentasjon kan fremlegges ved en eventuell konflikt-situasjon. For fugle- og naturinteresserte er det imidlertid utelukkende gledelig og positivt at vi får nye tilskudd til vår lokale fuglefauna.

Hvis ” Øraskarven” blir bestemt til å tilhøre underarten *sinensis*, og denne blir en vanlig forekommende underart i Norge, bør vi i likhet med

Unger av storskarv fotografert på Grønnskjær, Øra i 1998. Foto: Åge Sten Fredriksen

Sverige og Danmark bruke navnet "mellomskarv". Dette i likhet med for eksempel underartene "svartryggerle" og "svartkråke".

Mellomskarvens bestand-utvikling i Sverige og Danmark

Sverige

Storskarven har øket eksplosjonsartet under nittitallet, og så vidt kjent gjelder alle hekkinger *sinensis*. De senere år ser det ut som om kurven har flatet ut og begynt å peke nedover. I 1996 hekket 17 927 par i 91 kolonier. Sammenlignet med 16 057 par i 76 kolonier i 95., som er en økning med 12 % (P.O. Lippe pers. medd.). I 1997 hekket ca. 16 000 par i 86 kolonier som var en nedgang på ca. 10% i forhold til 1996 og bestanden var igjen på størrelse med 1995 (Tyrberg 1998).

Nærmeste kjente hekkeplass er Väneren, hvor det hekket 475 par i 6 kolonier i 96 (P.O. Lippe pers. medd.).

Danmark

- Beaman. M., Madge. S., Malling Olsen K. 1998. *Fuglene i Europa, Nordafrika og Mellemøsten*. G.E.C. Gads Forlag Aktieselskabet af 1994.
- Engstrøm. H. 1997. Mellanskarven- en fågel på sterk frammarch. *Vår Fågelvärld* 56(7): 7-11.
- Tyrberg, T. 1998. Fågelrapport för 1997. I Bentz, P-G. & Wirdheim, A. *Fågelåret 1997. Vår fågelvärld supplement 30*.

Reir av storskarv på Navnløs, Øra. Foto: Per-Arne Johansen

Storskarvreir i osp på Grønnskjær, Øra, fotografert 18. juni 1999. Foto: Åge Sten Fredriksen